

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Remissyttrande över betänkandet *Ett ändamålsenligt samhällsskydd* (SOU 2024:48)

Ert dnr Ju2024/01558

Allmänna utgångspunkter

Domstolsverket har granskat betänkandet *Ett ändamålsenligt samhällsskydd* (SOU 2024:48) mot bakgrund av den verksamhet som bedrivs av myndigheterna inom Sveriges Domstolar, dvs. utifrån hur förslaget kan tänkas påverka verksamheten ekonomiskt, organisatoriskt och utbildningsmässigt. Granskningen har även omfattat hur förslaget kan påverka verksamhetsstöd, arbetsformer och rättssäkerheten generellt.

Konsekvenser för Sveriges Domstolar

Utredningen innehåller förhållandevis många förslag på lagändringar som påverkar domstolarnas verksamhetsstöd Digitalt Brottmålsavgörande (DiBa) och RD-samarbetet¹ mellan myndigheterna i rättskedjan. Det handlar emellertid inte om förslag som kräver genomgripande förändringar av verksamhetsstödet. Snarare handlar det om sedvanliga utvecklingsinsatser och omfattningen av det arbete som utredningens förslag innebär bedöms generellt rymmas inom Domstolsverkets löpande förvaltning av systemen. För att nödvändiga förändringar ska hinnas med är det dock önskvärt att Domstolsverket ges tillräckligt med tid för dessa utvecklingsinsatser. Vid planeringen av det fortsatta lagstiftningsarbetet bör därför tas i beaktande att utvecklingsinsatserna tar åtminstone sex månader, varför tiden mellan beslutad proposition och ikraftträdande bör uppgå till minst den angivna tiden, ej inräknat semestertider.

Utöver nödvändiga utvecklingsinsatser kommer förslagen att kräva nya rutiner på domstolarna, nya och ändrade beslutsmallar, ny information på Sveriges Domstolars intranät och utbildningsinsatser.

När det gäller de ekonomiska konsekvenserna av förslaget om säkerhetsstraff bedömer Domstolsverket att det är svårt att förutspå ärendeutvecklingen och kostnaderna och därmed vilket behov av ekonomiska tillskott som är nödvändiga för anslagen Sveriges Domstolar och Rättsliga biträden. Domstolsverket kommer att följa utvecklingen efter genomförandet och yrka eventuella ytterligare anslagsmedel i takt med hur säkerhetsstraffet används.

¹ RD står för Rättsväsendets digitalisering, tidigare RIF.

När det gäller förslaget om skärpta reaktioner vid misskötsamhet under verkställighet av skyddstillsyn bör anslagen Sveriges Domstolar respektive Rättsliga biträden tillskjutas de belopp som förslagen enligt utredningen väntas innebära i form av kostnadsökningar om 2,6 miljoner kronor respektive 630 000 kronor per år.

Synpunkter rörande säkerhetsstraffet

Domstolsverket anser, i likhet med utredningen, att det saknas ett reellt samhällsskydd mot personer som har en hög benägenhet att återfalla i brottslighet av synnerligen allvarlig karaktär men som inte klassas som, i lagens mening, allvarliga psykiskt störda. Domstolsverket instämmer även i att medborgarna har ett berättigat intresse av att staten kan erbjuda någon typ av skydd mot allvarliga brott och att det ur ett samhällsperspektiv därmed finns ett behov av att hålla dessa människor inlåsta.

Domstolsverket vill emellertid med kraft understryka vikten av att det straffrättsliga regelverket svarar mot högt ställda krav på rättssäkerhet och att principerna om proportionalitet, likabehandling och förutsebarhet även fortsatt är den grund på vilken det straffrättsliga systemet vilar på. I det fortsatta lagstiftningsarbetet måste därför särskilt övervägas i vilken mån staten kan och bör göra avsteg från dessa principer. Detta särskilt i ljuset av att det är dokumenterat svårt att göra säkra bedömningar rörande framtida återfallsrisker, särskilt vid allvarlig brottslighet.

Forum för prövning av villkorad frigivning och förlängning

Utredningen har föreslagit att forum för prövning av en ansökan om förlängning av säkerhetsstraff och om tillstånd till villkorad utslussning tas upp av den tingsrätt som först avgjort det mål där säkerhetsstraffet dömts ut eller av den tingsrätt inom vars domkrets den anstalt som den dömde är inskriven i är belägen.

Domstolsverket anser att det i det fortsatta lagstiftningsarbetet bör övervägas om handläggningen av ärendetyperna bör vara koncentrerade till endast en domstol. Ett skäl för detta är att det är tal om ett relativt litet antal ärenden årligen. Vidare kan en sådan koncentration bidra till att få till stånd en enhetlig rättstillämpning.

Den domstol som bör komma i fråga som första instans är Örebro tingsrätt. Tingsrätten är särskilt forum för prövningar rörande tidsbestämning av livstidsstraff, vilka också innefattar bedömningar om risk för återfall i brott. På domstolen finns därmed redan upparbetade kunskaper och erfarenheter som kan vara värdefulla vid de svåra bedömningar rörande återfallsrisker som kommer att aktualiseras vid tillämpningen av den nya regleringen.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören Thomas Rolén. I handläggningen har även rättschefen Peter Islander deltagit. Föredragande har varit juristen Sarah Ossowski Tibell.

Thomas Rolén

Sarah Ossowski Tibell